

Андрій КАРПЕНКО,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління персоналом
і економіки праці ЗНТУ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Сьогодні інноваційна складова є важливою й пріоритетною частиною загальнодержавної соціально-економічної та науково-технічної політики розвинених країн, мета якої полягає у створенні сприятливих умов для ефективного відтворення, збагачення та використання науково-технічного потенціалу, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих і разом з тим безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції. В умовах глобальних тенденцій до децентралізації особливе місце в забезпеченні інноваційного розвитку країни належить регіонам, які стають природною інноваційною сферою, оскільки інновації схильні до концентрації на обмеженому просторі, а поширюються та переміщуються за рахунок дифузії. Тобто ефективність національної економіки, її конкурентоспроможність та інноваційний потенціал формуються в регіонах країни та залежить від наявності на їх територіях сучасної дієвої інноваційної системи.

Інноваційна система на регіональному рівні складається з сукупності суб'єктів господарювання, які в процесі взаємодії та співпраці з державними і місцевими органами влади, науковими й освітніми установами, регіональними громадськими організаціями, відповідно до визначених пріоритетів, поєднують зусилля спрямовані на активізацію місцевих чинників росту й забезпечують комплексність інноваційного розвитку регіону за рахунок переважно інноваційного виробництва. Регіональна інноваційна система є «системою складових, їх взаємозв'язків та взаємовідносин, які побудовані за відповідною ієрархією та функціонують як єдине ціле та мають відповідну інфраструктуру з учасниками інноваційного процесу та є підсистемою національної інноваційної системи» [1, с. 78].

Актуальність розвитку регіональних інноваційних систем для України на сьогоднішній день є незаперечною, оскільки передбачає інтеграцію науки, освіти та виробництва між якими сьогодні існує великий розрив. Це проявляється в диспропорціях на вітчизняному ринку праці, відсутності зацікавленості повноцінної участі виробничих структур у взаємних програмах і проектах, низькому рівні комерціалізації інтелектуальної продукції.

Зокрема, за узагальненими оцінками урядових експертів рівень комерціалізації в Україні забезпечує лише 5-7 % наявних наукових розробок, серед яких переважно прості технології, а численні оригінальні новації не реалізуються в підприємницькому секторі й не забезпечують економічного розвитку [1, с. 82].

Інтеграція є взаємовигідною для кожної із взаємодіючих сторін, що визначається потребами суспільства: для наукових організацій (розвиток матеріально-технічної бази й прискорення комерціалізації наукових розробок; обмін інноваційними розробками; розширення доступу до інформаційних

ресурсів); для вищих навчальних закладів (залучення викладачів і студентів у науково-дослідну роботу з найбільш актуальних проблем розвитку регіону; підвищення рівня освіти завдяки забезпеченню доступу до новітнього обладнання та технологій; посилення кадрового потенціалу й підвищення рівня його матеріальної підтримки; розвиток матеріально-технічної бази наукових досліджень; оптимізація навчального процесу; залучення додаткових фінансових ресурсів; швидке впровадження результатів досліджень у навчальний процес; подальше працевлаштування випускників вузів); для виробництва (підготовка на базі університету кваліфікованих кадрів, здатних залучатися у виробничий процес із мінімальним строком адаптації; прямий доступ до розробок, що необхідні для створення конкурентоспроможної продукції, і можливість їхнього коригування відповідно до потреб); для держави (можливість більш раціонально розподіляти обмежені ресурси й активізувати економічну активність суб'єктів національної економіки).

Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що в формуванні інтеграційних процесів та забезпеченні інноваційного шляху розвитку економіки університетам належить провідна роль. У тріаді «освіта-наука-виробництво» саме освіта розглядається як ключова ланка впливу на процес інтеграції та як інститут соціалізації й значних матеріально-технічних і людських ресурсів. Саме університет у сучасному суспільстві виступає ядром інноваційної діяльності, стає глобальним підприємством, де започатковується співробітництво на регіональному рівні з бізнесом і формується потік ноу-хау, вдало поєднується освітня основа й науковий розвиток.

В Україні університети мають значний науково-педагогічний потенціал, у них виконуються фундаментальні дослідження й ведуться прикладні розробки, здійснюється патентно-ліцензійна й інноваційна діяльність, проте комерціалізація зазначених розробок та формування попиту на нові дослідження і розробки стикаються з значними перепонами. Наявність переважно лише формальних партнерських взаємовідносин університетів з різними регіональними суб'єктами не сприяє повноцінному використанню їх потенціалу та потенціалу регіонів, вирішенню нагальних локальних проблем тощо.

Інтеграція освіти, науки й виробництва стримується через ряд суперечливих положень та проблемних напрямів [2, с. 44-45; 3, с. 88]: відсутність належного рівня нормативно-правового забезпечення розвитку інтеграційних процесів та практики її виконання; відомча роз'єднаність сфер, які інтегруються; низька координація державних заходів і діяльності приватних структур у напрямку інтеграції; орієнтація освіти на загальнотеоретичну підготовку; недостатній рівень кваліфікації викладацького складу вузів; несистематичність у проведенні моніторингу ринку праці; невідповідність державних освітніх стандартів і навчальних планів реальному стану економіки, соціально-культурному, технічному й технологічному розвитку; неповнота інформації в представників виробництва про наукові розробки, а в наукових інститутів і вищих навчальних закладів – про потреби виробництва в інноваціях; низька інформованість про потенційні вигоди взаємодії в межах можливих форм і методів інтеграції; занадто висока і неспівставна ризикованість виробництва у реалізації наукових розробок, порівняно з іншими

учасниками інтеграції; відсутність активної позиції науки щодо просування результатів наукових досліджень, а підприємств – у формуванні замовлень науці; недостатність сприятливих умов для істотного підвищення зацікавленості виробництва в наукових результатах; замалий обсяг інвестицій з Державного бюджету та від приватних підприємств на наукові дослідження; порушення партнерських зв'язків навчальних закладів з роботодавцями-підприємствами, установами й організаціями тощо.

Подолання зазначеного здатне забезпечити формування регіональних інноваційних систем, основними завданнями яких є: надання можливостей для розвитку інноваційного підприємництва; трансферу технологій та системи об'єднання підприємців з новостворюваними установами; формування виробничих систем типу інноваційних кластерів, технопарків, які співпрацюють із представниками науки та техніки; організаційної підтримки та сприяння фінансовому заохоченню працівників у створенні, розробленні та використанні інновацій [1, с. 78]. Для формування та розвитку взаємодії освіти, науки та виробництва, а також удосконалення інтеграційного процесу між зазначеними елементами на регіональному рівні необхідно ініціювати й забезпечувати формування сприятливого інноваційного середовища, створювати передумови для виникнення попиту на наукові розробки, проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед громадськості та суб'єктів господарювання до взаємної співпраці, побудови гармонізації інтересів таких відносин і пошуку взаємовигідних зв'язків адекватних ринковій економіці. Крім того, важливим є розвиток механізму взаємодії приватного й державного капіталів, у формі державно-приватного партнерства, що дозволить вирішувати існуючі проблеми з фінансуванням інфраструктурних об'єктів і соціальних програм, а з іншого боку – можливість приватному бізнесу вкладати кошти й отримувати прибуток.

Оскільки провідне місце в тріаді «освіта-наука-виробництво» належить освіті, доцільно приділяти їй першорядну увагу – розширити практику створення й розвитку центрів трансферу технологій у вищих навчальних закладах та бізнес-інкубаторів, які будуть сприяти активізації інтеграційних процесів в формі сполучної ланки між наукою й бізнесом.

Ефективною організаційно-економічною формою інтеграції науки і виробництва в світовій практиці визнано також венчурні територіально-виробничі та малі наукові підприємства. Створення венчурних підприємств та їх поєднання у венчурні асоціації (з освітніми, науковими та виробничими структурами), здатне забезпечити стратегічну спрямованість розвитку економіки на інноваційній основі. Такі структури закладають основу створення й удосконалення механізмів і форм впливу інноваційного сектора на модернізацію освіти, науки і виробництва за допомогою венчурного фінансування [4]. Основні функції венчурної асоціації: постійний моніторинг діяльності інноваційно активних підприємств, вузів та венчурного капіталу, який дозволить здійснювати контроль і регулювання діяльності самої асоціації та її членів; виявлення оптимальних пропорцій регіонального та місцевого бюджету, бюджетного і позабюджетного фінансування освіти, науки та інновацій в інтересах модернізації регіонального комплексу. Позитивні риси венчурної організації [5, с. 234]: вузька спеціалізація наукових пошуків або

розробка невеликого кола технічних ідей; концентрація фінансових і матеріально-технічних ресурсів за обраним напрямом дослідження; високий рівень мотивації роботи кваліфікованих фахівців; гнучкість і мобільність з урахуванням ринкової кон'юнктури; можливість швидкої переорієнтації на інші напрями; відсутність бюрократизму в управлінні, мобільність організаційної структури; швидка комерційна реалізація ідей, технологій, винаходів; цикл «наука-виробництво» скорочується до мінімуму. Однак, венчурні інвестиції є найбільш ризикованою формою вкладень, які в разі невдачі можуть спричинити крах окремих її учасників та взаємодії в цілому. Тому створення венчурних асоціацій в регіональних комплексах, що забезпечуватиме взаємодію інноваційно активних підприємств і венчурних інвесторів регіону, освітніх і наукових організацій має сприяти їх модернізації та подальшому розвитку інформаційного й інституційного забезпечення, інноваційних кластерів і центрів впровадження технологій. Така організація та взаємодія забезпечать інноваційний розвиток економіки регіону.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку регіональної інноваційної системи Харківщини / Під наук. ред. д.е.н., проф. В.С. Пономаренко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 142 с.
2. Інтегрована система «Вища школа – бізнес структура» : методологія та концептуальні засади побудови : монографія / Під ред. д.е.н., проф. Пономаренка В.С., д.е.н., проф. Раєвнєвої О.В. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 160 с.
3. Пасєка С. Р. Інтеграція науки та бізнесу в умовах глобалізації / С. Р. Пасєка // [Наук. вісн. ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка : зб. наук. праць. – Чернігів : ЧДІЕУ, 2010. – №. 2 \(6\). – С. 86-90.](#)
4. Фияксель Э.А. Организация деятельности венчурного капитала в промышленном комплексе региона / Э.А. Фияксель, Р.Э. Фияксель // Экономические проблемы регионов и отраслевых комплексов. – 2010. – №3 (35). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3275>.
5. Смоленюк Р.П. Розвиток інноваційного підприємництва при реструктуризації сільського господарства / Р.П. Смоленюк. – Інноваційна економіка. – 2014. – №2 (51). – С. 225-237.